

Χαιρετισμός Βίκτωρ Ισαάκ Ελιέζερ

Παρουσίαση του βιβλίου «Οι εβραϊκές περιουσίες – Κράτος και δωσιλογισμός στη Θεσσαλονίκη, 1943-1949»

Αθήνα 25/4/2024

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

Είναι ιδιαίτερη η τιμή αλλά και η χαρά που βρίσκομαι σήμερα εδώ, εκπροσωπώντας το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος, στην παρουσίαση του βιβλίου που έγραψε και επιμελήθηκε με ιδιαίτερη ευαισθησία ο καθηγητής Ανδρέας Μπουρούτης.

Η ιστορική έρευνα για τον ελληνικό εβραϊσμό τα τελευταία χρόνια επικεντρώνεται κυρίως στο Ολοκαύτωμα. Στην αποτύπωση δηλαδή προσωπικών μαρτυριών και στην ανάδειξη και ανάλυση των συνθηκών που επικρατούσαν τόσο κατά την προπολεμική περίοδο όσο και κατά τη διάρκεια του πολέμου. Παραμένουν όμως ακόμη και μέχρι σήμερα αναπάντητα ερωτήματα που αφορούν τη μεταπολεμική εποχή. Ένα από αυτά είναι το ζήτημα των εβραϊκών περιουσιών, το οποίο ο Ανδρέας προσεγγίζει με ιδιαίτερη προσοχή. Γιατί; Μα γιατί το ζήτημα αυτό αγγίζει ευαίσθητες πτυχές των βιωμάτων των Ελλήνων Εβραίων και ταυτόχρονα συνιστά και μια ηχηρή καταγγελία των πολλών επώνυμων αλλά και ακόμη περισσότερων ανώνυμων συμπολιτών μας που δεν δίστασαν να επιτείνουν τη τραγική κατάσταση των λίγων που επέζησαν του Ολοκαυτώματος.

Ο Ανδρέας Μπουρούτης καταπιάνεται με αυτό το ευαίσθητο ζήτημα, ερευνά και στοιχειοθετεί με βάση αρχειακές πηγές, τους τρόπους με τους οποίους αρπάχτηκε το μεγαλύτερο τμήμα των περιουσιών των Εβραίων, όχι μόνο εκείνων που δεν γύρισαν ποτέ από τη κόλαση του Άουσβιτς αλλά και εκείνων των λίγων που επέστρεψαν, αλλά κάποιοι άλλοι είχαν εισβάλλει στα σπίτια τους και στα καταστήματά τους. Και πράγματι η δημιουργία του Οργανισμού Περιθάλψεως Απόρων Ισραηλιτών Ελλάδος (ΟΠΑΙΕ) από την ελληνική πολιτεία έδωσε ένα στίγμα βούλησης του κράτους να μεριμνήσει για την αποκατάσταση της νομιμότητας στο θέμα των περιουσιών των εξοντωθέντων κατά το Ολοκαύτωμα Εβραίων της Ελλάδος.

Όπως γράφει ο Ανδρέας Μπουρούτης, «Αρκετοί επέλεξαν, είτε από ανάγκη είτε από καιροσκοπισμό, να διευρύνουν τον κύκλο της συνηγορίας που είχαν δημιουργήσει οι ναζί στο ζήτημα των εβραϊκών περιουσιών. Δεν ήταν λίγοι όσοι συνεργάστηκαν ευθέως με τις γερμανικές αρχές και το δωσιλογικό καθεστώς στοχεύοντας στα κέρδη της συμμετοχής και στη βραχύβια δημόσια μνήμη. Κάτι που εξάλλου συνέβη. Το αίτημα για απονομή δικαιοσύνης για την προδοσία, τα εγκλήματα και τα αίσχη που συνέβησαν στον πόλεμο γρήγορα εκφυλίστηκε σε διεκπεραίωση και επάνοδο στην κανονική ζωή. Αφού νέμεση δεν υπήρξε, μπορούσε να υπάρξει λήθη» και συνεχίζει ο Ανδρέας υποστηρίζοντας εύστοχα ότι «Αν η σιωπή ήταν μια λύση για πολλούς για όσα υπέφεραν στη κατοχή, για άλλους ήταν μια εξαιρετικά βολική κάλυψη για τις πομπές τους».

Θα έλεγα ότι μέχρι το 2014, το δημόσιο ενδιαφέρον στην Ελλάδα επικεντρώνεται στα εγκλήματα των ναζί και των συνεργών τους κατά τη διάρκεια της κατοχής, αποφεύγοντας κάθε αναφορά στο ρόλο της δημόσιας γραφειοκρατίας στην αποδοχή, καθοδήγηση και νομιμοποίηση των εγκλημάτων τους. Υπήρξαν δε και κρατικοί αξιωματούχοι που αποπειράθηκαν όχι μόνο να αποποιηθούν των ευθυνών αυτής της γραφειοκρατίας αλλά να μεταθέσουν την ευθύνη σε ηγετικούς παράγοντες των εβραϊκών κοινοτήτων, που βέβαια είχαν εξοντωθεί στα στρατόπεδα, όποτε ο αντίλογος ήταν ανύπαρκτος. Μόλις το 2014, ο Γιάννης Μπουτάρης ως Δήμαρχος Θεσσαλονίκης ανέλαβε δημόσια την ευθύνη για λογαριασμό όλων εκείνων των κρατικών αξιωματούχων που δεν δίστασαν να συμμετάσχουν στη διαδικασία εκτοπισμού των Εβραίων και ανακατανομής των περιουσιών τους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η δημιουργία του ΟΠΑΙΕ το 1949, έστω και αργά, έβαλε φρένο στις επιθετικές τάσεις διαφόρων μεσεγγυούχων που προσπαθούσαν να ακυρώσουν κάθε κίνηση που θα έθετε σε κίνδυνο τις τετελεσμένες πράξεις αρπαγής των εβραϊκών περιουσιών. Και δεν υπάρχει επίσης αμφιβολία ότι ένα μεγάλο τμήμα των εβραϊκών περιουσιών αποδόθηκε από τον ΟΠΑΙΕ στους νόμιμους δικαιούχους η στις εν ενεργεία Ισραηλιτικές κοινότητες της χώρας. Πρέπει να σας πω όμως ότι ακόμη και μέχρι σήμερα, σχεδόν 80 χρόνια μετά, διεξάγονται έρευνες και εκκρεμούν δικαστικές αποφάσεις για την απόδοση περιουσιών από το ελληνικό δημόσιο προς τον ΟΠΑΙΕ.

Όμως... Επιτρέψτε μου μια ειδική αναφορά στη διαμόρφωση του χαρακτήρα της δεύτερης γενιάς του Ολοκαυτώματος. 80 χρόνια μετά, ο παραδοσιακός αντισημιτισμός εξακολουθεί να αμφισβητεί το δικαίωμα του Εβραίου να ζει ως ισότιμο μέλος της κοινωνίας των πολιτών. Όχι η κριτική στην όποια πολιτική του κράτους του Ισραήλ δεν είναι αντισημιτισμός. Η δαιμονοποίηση όμως του κράτους του Ισραήλ και η ταύτισή του με τους ναζί, με το απόλυτο κακό, προκειμένου να απονομιμοποιήσει το δικαίωμα του εβραϊκού κράτους να υπάρχει, αυτό είναι αντισημιτισμός.

Κουβαλάμε το τραύμα του Ολοκαυτώματος, του θανάτου και της διάσωσης, της απώλειας και της αρπαγής κινητής και ακίνητης περιουσίας που αποκτήθηκε με κόπο και πόνο. Κουβαλάμε όμως και τη δύναμη να υπερασπιστούμε την πολιτισμική κληρονομιά μας, τη γη και τους πολίτες του Ισραήλ ως πηγή της ιστορικής και θρησκευτικής μας συνείδησης και της εστίας όλων εκείνων των ομοθρήσκων μου που εκδιώχθηκαν, εκτοπίστηκαν ή γλύτωσαν από τα στρατόπεδα θανάτου. Κουβαλάμε τη δύναμη και το καθήκον να συντασσόμαστε μαζί με πολλούς συμπολίτες μας ενάντια στον αντισημιτισμό και στη μισαλλοδοξία. Ενάντια στον ευτελισμό του Ολοκαυτώματος.

Με το βιβλίο του αυτό ο Ανδρέας Μπορούτης, δεν κρύβεται από την ιστορία, κάνει πράξη τη ρήση του Διονυσίου Σολωμού ότι «Εθνικόν είναι το Αληθές». Και όπως είχε γράψει και ο Νίκος Δήμου, με το ρητό του αυτό ο Διονύσιος Σολωμός, μέσα στην άνθιση του εθνικισμού, πραγματοποιεί την υπέρβασή του. Διαλύει αυτόματα τους εθνικούς μύθους επάνω στους οποίους βασίζεται κάθε υπέρ-πατριωτισμός. Η ιστορία γίνεται χώρος δικαίου.

Το βιβλίο λοιπόν του Ανδρέα Μπορούτη συμβάλλει καταλυτικά σε αυτό ακριβώς: Στην ιστορία που γίνεται χώρος Δικαίου.